

Justis- og
beredskapsdepartementet
Postboks 8005 Dep.
0030 Oslo

Oslo, 16. 12.2014

Høringsuttalelse fra For Fangers Pårørende (FFP): *Forslag til endringer i forskrift til lov om straffegjennomføring m.v om mindreårige innsatte og presisering av bestemmelsen om avbrudd ved gjennomføring av samfunnsstraff.*

FFP er en interesseorganisasjon for pårørende til innsatte. Vi vil i høringsuttalelsen særlig kommentere de delene av forslaget som kan ha betydning for pårørende til innsatte og for kontakten mellom innsatte barn og deres pårørende. Det er inngripende å fengsle barn og dette er en situasjon som påvirker hele familien. FFP vil derfor også kommentere enkelte forhold i høringsnotatet som er knyttet til den innsatte.

Høringsnotatets pkt. 2: Mindreårige innsatte

2.1 Ungdomsenheter og fengselsavdelinger som mottar mindreårige

FFP støtter at det tydeliggjøres at barnefaglig kompetanse er viktig for ungdomsenheten, og at denne type kompetanse skal inngå i de 50 % av ansatte i ungdomsenheten som skal ha sosialfaglig bakgrunn. Dette vil bidra til å sikre et kvalitativt godt tilbud for innsatte barn, noe som også har stor betydning for den innsattes pårørende.

FFP støtter også at barns rett til å bli hørt samt kriminalomsorgens ansvar for å ivareta at barnets beste blir vurdert, tas inn i forskriften. Dette ligger innunder FNs barnekonvensjon og er med det allerede gjeldende rett i Norge, men en tydeliggjøring av dette er viktig. Videre foreslår FFP at også Barnekonvensjonens art. 9, punkt 3 tas med i forskriften: «*Partene skal*

respektere den rett et barn som er atskilt fra en eller begge foreldre har til å opprettholde personlig forbindelse og direkte kontakt med begge foreldrene regelmessig, med mindre dette er i strid med barnets beste». FFP støtter videre høringsnotatets forslag om en tydeliggjøring av kriminalomsorgens plikt til å gi den mindreårige informasjon på et språk han eller hun forstår, og påpeker at dette også må gjelde informasjon som gis til den mindreåriges verge.

2.3 Utelukkelse fra fellesskapet

FFP stiller seg svært positive til at hjemlene for bruk av utelukkelse fra fellesskapet innsnevres for innsatte under 18 år. Isolasjon har store og alvorlige konsekvenser for innsatte. Situasjoner der den innsatte sitter isolert innebærer også en stor tilleggsbelastning for den innsattes pårørende. Mange er svært bekymret og frustrert over manglende kontakt, liten kunnskap om hva som egentlig skjer og uforutsigbarhet mens den innsatte er isolert. FFP er glade for at departementet foreslår tiltak for å redusere mulige skadevirkninger av isolasjon, gjennom blant annet økt samvær med andre. FFP reagerer på at samvær med familie og venner eksplisitt er unntatt fra listen over personer den isolerte tillates å ha kontakt med, og stiller spørsmål ved hva begrunnelsen for dette er. Når det gjelder varetektsfengsling av barn, kommer det frem av NOU 2008:15 «*Barn og straff*» at det er i strid med Barnekonvensjonen om barnet hindres i å ha kontakt med familien på bakgrunn av brev- og besøksforbud (pkt. 9.4.3). FFP mener situasjonen under varetekt og annen utelukkelse fra fellesskap er sammenlignbare, og FFP ber departementet revurdere sin innstilling om at barnets nære familie er unntatt fra listen over aktuelle besøkspersoner. FFP mener det må være hensynet til barnets beste som er styrende for hvem barnet skal kunne ha kontakt med.

2.4 Besøk

Det foreslås nye regler for at innsatte under 18 år skal kunne opprettholde kontakt med nær familie under straffegjennomføringen. Dette er en viktig intensjon, og forslaget om å motta besøk i inntil tre dager om gangen er et godt forslag. Departementet foreslår også at denne gruppen innsatte skal ha *rett* til besøk minst en gang i måneden. Dette innebærer at innsatte under 18 år får en rettighet andre innsatte i dag ikke har rent juridisk sett. Det fremkommer av Straffegjennomføringsloven § 31 at innsatte *skal kunne* motta besøk gitt visse forutsetninger. Når de under 18 gis en rettighet fremstår dette som en styrking i forhold til opprettholdelse av kontakt med familien, noe FFP ser som svært positivt.

Selv om høringsnotatet sier at kriminalomsorgen skal vurdere hyppigere besøk for innsatte under 18, har de kun en rettighet knyttet til månedlige besøk. For så unge innsatte er dette lite,

og mange pårørende, kanskje særlig foreldre og søsken, vil kunne oppleve at månedlige besøk ikke er tilstrekkelig, selv om besøket kan vare over tre dager. Høringsutkastet viser til JDL-reglene som sier at barnet skal ha rett til minst ett besøk i måneden, og *helst en gang i uken*. JDL-reglene må ses på som en minimumsstandard, og Norge bør legge seg på et høyere nivå der dette bedre vil ivareta barnets beste. FFP foreslår derfor at også *ukentlige* ordinære besøk for denne gruppen rettighetsfestes.

FFP stiller seg svært positive til departementets forslag om å dekke kostnader tilknyttet besøk for de pårørende. Dette er viktig for at rettigheten til å opprettholde kontakten blir reell. Forslaget begrenses til besøk i tre dager for inntil fire personer én gang i måneden. Når barn plasseres i fengsel langt fra hjemmet, vil det være urimelig å forvente at familien selv skal belastes med utgiftene til å opprettholde kontakt utover ett besøk i måneden. For noen familier vil utgiftene da bli uforholdsmessig høye. Dette vil slå svært ulikt og i praksis vil dette innebære at de som har familie nær ungdomsenheten/fengselet, vil kunne opprettholde tett kontakt med familie, mens de langt unna ofte ikke vil ha reell mulighet til å besøke jevnlig, selv om dette ville vært til barnets beste og viktig for familien. FFP ber departementet gjøre disse rammene mer fleksible.

Videre ber FFP departementet vurdere en økt økonomisk støtte for å kunne gjennomføre besøk utover én gang pr. måned der dette vil være det beste for barnet, og der forhold ved pårørendes økonomi og reises kostnad tilsier at det er urimelig å forvente at pårørende dekker utgiftene.

Det fremkommer av forslaget at utgiftsdekningen gjelder for reise- og oppholdskostnader foretatt på *billigste* måte. FFP er enige i dette som et utgangspunkt, men påpeker at billigste reisevei for noen kan innebære en uforholdsmessig lang og tungvint reisevei. FFP ber om at det forskriftsfestes at det skal utøves et fornuftig skjønn i slike tilfeller.

FFP støtter presiseringen i ny § 3-28 om at *nær familie* foruten foreldre, søsken og besteforeldre også kan gjelde andre familiemedlemmer eller andre personer den innsatte har en særlig tilknytning til.

2.5 Telefonering

FFP stiller seg svært positive til at utvidet telefontid skal være hovedregelen for innsatte under 18 år, og at dette er begrunnet i barnets beste. Det fremkommer av notatet at det i ungdomsenhetene i utgangspunktet vil være nok bemanning til å ivareta denne hovedregelen,

mens det i ordinære fengselsavdelinger kan oppstå kapasitetsmessige hensyn som gjør at hovedregelen fravikes. For å bøte på dette, foreslår departementet at barn som soner i ordinære avdelinger gis rett til minst to samtaler på 20 minutter per uke og at dette ikke kan fravikes med begrunnelse i kapasitetsmessige hensyn. FFP er glad for at forslaget ser at kapasitetsmessige begrunnelser kan være i konflikt med barnets behov, og forsøker å bøte på dette med å doble telefontiden i forhold til hva innsatte over 18 år får av ukentlig telefontid. FFP mener likevel at dette ikke nødvendigvis i tilstrekkelig grad ivaretar barnets behov for å kunne ringe sin familie. Dersom barnet har behov for telefonkontakt utover 20 minutter to ganger i uka, kan «kapasitetsmessige hensyn» hindre den gode intensjonen om at barnets beste skal være bestemmende for hvor ofte barnet kan ringe sin familie. Dette kommer klart frem i forslag til forskriftendring til § 3-29, andre ledd, og FFP frykter at det i en travel fengselshverdag vil kunne bli slik at kapasitetsmessige hensyn tilsier at innsatte barn i praksis får ringe maksimalt 20 minutter to ganger pr. uke. Mange pårørende vil også kunne oppleve at dette er for lite for å opprettholde kontakten med unge innsatte i en særlig sårbar situasjon. Samtidig innebærer denne begrensningen en diskriminering av barn innsatt i ordinært fengsel i forhold til barn innsatt i ungdomsenhet. Annen erfaring FFP har fra kriminalomsorgen når det gjelder regler knyttet til kontakt, er at minimumsregler i praksis gjerne blir hovedregler. FFP mener hensynet til barnets behov for telefonkontakt bør være gjeldende også i ordinære avdelinger, og at det tilrettelegges for at barnets behov er styrende også her. Det er svært lavt antall barn det her er snakk om, og FFP mener kriminalomsorgen bør kunne tilrettelegge for at kapasitetsmessige forhold ikke er til hinder for telefonkontakt i tråd med hva barnet faktisk har behov for, også når barnet soner på ordinær avdeling. Det er viktig at det tydeliggjøres at intensjonen er at barn og unge skal kunne ringe til familie ut fra eget behov, og ikke blir begrenset til to ganger 20 minutter som hovedregel.

Høringsnotatets pkt. 4: Administrative og økonomiske konsekvenser

Utelukkelse fra fellesskapet, telefonering og besøk – ordinære fengselsavdelinger

På samme måte som for ungdomsenheten, forventes det i forhold til ordinære avdelinger at økte utgifter og ressursbehov skal dekkes av fengslene selv. I motsetning til ved ungdomsenheten, er sannsynligheten større for at økte kostnader knyttet til bruk av telefon, besøk og tiltak som skal settes inn ved utelukkelse fra fellesskapet, vil kunne komme i konflikt med hva som er barnets beste. FFP frykter at barnets beste kan settes til side av

budsjettmessige hensyn. Dette gjør forholdene for barn som soner på ordinær avdeling mer sårbare, og dette er uheldig og i strid med intensjonene knyttet til høringsforslaget. FFP mener det videre er urimelig at et barn som soner i ordinær avdeling i en gitt situasjon vil kunne få et dårligere tilbud enn barn som soner ved ungdomsenheten. Det er helt sentralt at rettighetene til barn i ordinær avdeling ivaretas på lik linje med barn i ungdomsenhetene. Når man også vet hvor få barn det faktisk er snakk om som soner i ordinær avdeling, burde deres behov sikres i sterkere grad enn hva forslaget innebærer. Dette underbygges av Barnekonvensjonen 37 c: *«ethvert barn som er berøvet friheten, skal behandles med menneskelighet og med respekt for menneskets iboende verdighet og på en måte som tar hensyn til barnets behov i forhold til dets alder. Særlig skal ethvert barn som er berøvet sin frihet, holdes atskilt fra voksne, med mindre det motsatte anses å være det beste for barnet, og det skal ha rett til å opprettholde forbindelsen med sin familie gjennom brevveksling og besøk, unntatt under «særlige omstendigheter».*

Med vennlig hilsen

For Fangers Pårørende (FFP)

Hanne Hamsund

Daglig leder

Bente C. Grambo

Seniorrådgiver